

Załącznik do Uchwały Nr XX/108/2016

Rady Powiatu Jarosławskiego

z dnia 30 marca 2016 roku

Program Działań
Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych
w Powiecie Jarosławskim
na lata 2016-2021

marzec 2016

Spis treści

Wprowadzenie	1
1. Akty prawne dotyczące osób niepełnosprawnych	5
2. Założenia ogólne Programu.....	7
3. Analiza obszaru niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim.....	8
4. Analiza SWOT	29
5. Cel główny i obszary operacyjne Programu	31
6. Działania	32
7. Efekty działań	38
8. Wskaźniki realizacji celu Programu	39
9. System monitoringu	40
10. Źródła finansowania	41
11. Ewaluacja Programu.....	42
Spis tabel	43
Spis wykresów	44

"Jeśli od razu Ci się nie powiedzie, próbuj, próbuj i próbuj."

- Norman Vincent

Wprowadzenie

Liczba osób niepełnosprawnych w Polsce wynosi - około 4,7 mln¹. Tym samym liczba osób niepełnosprawnych stanowi około 12,2% ludności kraju.

Różnorodność problemów jakie rodzi niepełnosprawność sprawia, że grupa ta powinna zajmować szczególne miejsce w polityce społecznej. Zakres i waga problemu skłaniają i zobowiązują do działań mających na celu zagwarantowanie każdej osobie niepełnosprawnej prawa do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia, tak by niepełnosprawność nie przyczyniała się do pogłębiania dysproporcji pomiędzy osobą sprawną a niepełnosprawną.

Art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, (t.j. Dz. U. z 2011r. nr 127 poz. 721 z późn. zm.) zwanej dalej ustawą, ustala definicję niepełnosprawności: oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy².

Wszystkie podziały na stopnie niepełnosprawności określają stan fizyczny lub psychiczny oraz zdolność do wykonywania pracy. Nie są to jednak pełne podziały niepełnosprawności, gdyż nie uwzględniają one ograniczeń w wyborze zawodu, trudności w znalezieniu pracy i utrzymaniu się w niej.

Podział niepełnosprawności wg ustawy:

- niepełnosprawność w stopniu znacznym - do której zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej i wymagającą, w celu pełnienia ról społecznych, stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innych osób w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji;

¹ GUS, Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań z 2011 roku.

² art. 2 pkt 10 Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr. 127, poz. 721 z późn. zm.).

- niepełnosprawność w stopniu umiarkowanym - do której zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych;
- niepełnosprawność w stopniu lekkim - do której zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaka wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mającą ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne; Natomiast niezdolność do samodzielnej egzystencji oznacza naruszenie sprawności organizmu w stopniu uniemożliwiającym zaspokajanie bez pomocy innych osób podstawowych potrzeb życiowych, za które uważa się przede wszystkim samoobsługę, poruszanie się i komunikację.

Do zadań powiatu wynikających z ustawy należy³:

- opracowywanie i realizacja, zgodnych z powiatową strategią dotyczącą rozwiązywania problemów społecznych, powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie:
 - rehabilitacji społecznej,
 - rehabilitacji zawodowej i zatrudniania,
 - przestrzegania praw osób niepełnosprawnych;
- współpraca z instytucjami administracji rządowej i samorządowej w opracowywaniu i realizacji programów;
- udostępnianie na potrzeby Pełnomocnika i samorządu województwa oraz przekazywanie właściwemu wojewodzie uchwalonych przez radę powiatu programów oraz rocznej informacji z ich realizacji;
- podejmowanie działań zmierzających do ograniczania skutków niepełnosprawności;

³ Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 rok (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr. 127, poz. 7212 z późn. zm.), Rozdział 7: Zadania i organizacja służb działających na rzecz osób niepełnosprawnych, art. 35a, s. 66.

- opracowywanie i przedstawianie planów zadań i informacji z prowadzonej działalności oraz ich udostępnianie na potrzeby samorządu województwa;
- współpraca z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej tych osób;
- finansowanie z Funduszu wydatków na instrumenty lub usługi rynku pracy określone w ustawie o promocji, w odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych jako poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu;
- dofinansowanie:
 - uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych,
 - sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób niepełnosprawnych,
 - zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze przyznawane osobom niepełnosprawnym na podstawie odrębnych przepisów,
 - likwidacji barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych,
 - rehabilitacji dzieci i młodzieży,
 - usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika;
- dofinansowanie kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej;
- pośrednictwo pracy i poradnictwo zawodowe dla osób niepełnosprawnych, ich szkolenie oraz przekwalifikowanie;
- przyznawanie środków, o których mowa w art. 12a ustawy (osoba niepełnosprawna może otrzymać ze środków Funduszu jednorazowo środki na podjęcie działalności gospodarczej, rolniczej albo na wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej);
- realizacja zadań, o których mowa w art. 26, art. 26d i art. 26e ustawy (w związku z zatrudnieniem osoby niepełnosprawnej oraz zwrotem kosztów dla pracodawcy z Funduszu);
- zlecanie zadań zgodnie z art. 36 (zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych mogą być realizowane na zlecenie Funduszu przez fundacje oraz organizacje pozarządowe również na zlecenie samorządu województwa lub powiatu);

- kierowanie osób niepełnosprawnych, które wymagają specjalistycznego programu szkolenia oraz rehabilitacji leczniczej i społecznej, do specjalistycznego ośrodka szkoleniowo-rehabilitacyjnego lub innej placówki szkoleniowej;
- współpraca z organami rentowymi w zakresie wynikającym z odrębnych przepisów;
- doradztwo organizacyjno-prawne i ekonomiczne w zakresie działalności gospodarczej lub rolniczej podejmowanej przez osoby niepełnosprawne;
- współpraca z właściwym terenowo inspektorem pracy w zakresie oceny i kontroli miejsc pracy osób niepełnosprawnych.

Osoby zmagające się z niepełnosprawnością narażone są na wykluczenie społeczne oraz problemy utrudniające włączenie w życie społeczności lokalnej. Ważne jest podejmowanie takich działań, przez m.in. powiat, które umożliwią aktywność zawodową jak i społeczną. Wszystkie planowane działania w niniejszym Programie mają w rezultacie podnieść jakość życia osób z niepełnosprawnościami – mieszkańców Powiatu Jarosławskiego.

1. Akty prawne dotyczące osób niepełnosprawnych

Krajowe regulacje prawne:

- ▲ **Konstytucja RP z 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997r. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.)**

Zapewnia ona prawo do niedyskryminacji stanowiąc, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiejkolwiek przyczyny. Ustawa zasadnicza nakłada też na władze publiczne obowiązek zapewnienia szczególnej opieki zdrowotnej osobom niepełnosprawnym, a także obowiązek pomocy tym osobom w zabezpieczeniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej.

- ▲ **Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 1 sierpnia 1997 roku Karta Praw Osób Niepełnosprawnych (M.P. z 1997 r. Nr 50, poz. 475)**

W dokumencie tym, poza zdefiniowaniem prawa osób niepełnosprawnych do niezależnego i samodzielnego, aktywnego i wolnego od przejawów dyskryminacji życia, zawarto również katalog dziesięciu praw, wskazując tym samym najważniejsze obszary, w których niezbędne są intensywne działania. Dokument podkreśla, że osoby niepełnosprawne mają prawo do niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia oraz nie mogą podlegać dyskryminacji.

- ▲ **Szczegółowemu uregulowaniu pomocy dla osób niepełnosprawnych w Polsce służy ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.)**

Ustawa stanowi, że rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań (organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych, społecznych) zmierzających od osiągnięcia, przy współudziale tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

Międzynarodowe i unijne regulacje prawne:

- ▲ **Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169)**

Uzupełnia wcześniej przyjęte konwencje Narodów Zjednoczonych dotyczące praw człowieka. Jest pierwszym międzynarodowym aktem prawnym, który odnosi się kompleksowo do osób niepełnosprawnych. Ma ona przyczynić się do poprawy ich

sytuacji, poprzez umożliwienie im rzeczywistego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności, na równi z innymi osobami. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych i protokół fakultatywny do niej zostały przyjęte przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 13 grudnia 2006 roku.

▲ **Traktat Amsterdamski z 1999 roku**

Daje podstawy prawne zobowiązujące instytucje Wspólnoty do działań na rzecz osób niepełnosprawnych i zakazuje wszelkiej dyskryminacji.

▲ **Karta Praw Podstawowych**

Przyjęta w grudniu 2000 roku w trakcie posiedzenia Rady Europejskiej w Nicei – w art. 21 znajduje się zapis o zakazie dyskryminacji ze względu na m.in. niepełnosprawność, art. 26 uznaje prawo osoby niepełnosprawnej do korzystania ze środków zapewniających jej niezależność, społeczną i zawodową integrację oraz uczestnictwo w życiu społecznym.

▲ **Deklaracja Madrycka**

Uchwalona w marcu 2002 r. podczas Europejskiego Kongresu Osób Niepełnosprawnych. W dokumencie tym wzywa się do zapewnienia osobom niepełnosprawnym niezależnego życia w pełnej integracji ze społeczeństwem.

2. Założenia ogólne Programu

Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim na lata 2016-2021 jest dokumentem służącym realizacji polityki społecznej Powiatu względem osób niepełnosprawnych.

Propozycja prezentowanych zadań, uwzględnia wszystkie grupy wiekowe osób zmagających się z niepełnosprawnością. Program uwzględnia zarówno dzieci i młodzież niepełnosprawną, jak i osoby dorosłe - mieszkańców Powiatu Jarosławskiego. Adresatami Programu są również rodziny osób niepełnosprawnych, a także przedsiębiorcy chcący rozwijać swoją działalność gospodarczą poprzez zatrudnianie osób niepełnosprawnych. Ponadto, działania obejmują pracowników socjalnych, opiekunów dzieci niepełnosprawnych, a także nauczycieli oraz wychowawców.

Celem opracowanego Programu jest przede wszystkim aktywizacja zawodowa oraz integracja społeczna osób niepełnosprawnych oraz włączenie osób niepełnosprawnych w całą społeczność lokalną Powiatu Jarosławskiego.

Opracowanie *Programu działań na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim na lata 2016-2021* zostało wykonane na podstawie umowy zawartej pomiędzy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu a firmą wdrożeniową Empiria Duo S.C.

Konsultacje społeczne Programu zostały przeprowadzone z organizacjami pozarządowymi reprezentującymi osoby niepełnosprawne z terenu Powiatu Jarosławskiego.

3. Analiza obszaru niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim

Brak jednej, sprecyzowanej kwalifikacji niepełnosprawności utrudnia zarówno prowadzenie statystyk w kraju, jak i w powiatach. Związane jest to z kwalifikacjami stosowanymi w Polsce. Pierwsze definicje wynikają z ustawy i dotyczą prawnej podstawy kwalifikacji do grupy osób niepełnosprawnych.

Tabela 1. Stopnie niepełnosprawności oraz odpowiadające im orzeczenia

Zestawienie stopni niepełnosprawności i odpowiadających im orzeczeń					
stopień niepełnosprawności	orzeczenia zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności o:	orzeczenia lekarza orzecznika ZUS/komisji ZUS o:	orzeczenia wydane przed 1 stycznia 1998 r. o:		
			grupie inwalidztwa (KIZ)	grupie inwalidztwa (tzw. komisje resortowe MON, MSWiA)	stałej lub długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym (KRUS)
znaczny	znacznym stopniu niepełnosprawności	<ul style="list-style-type: none"> - całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji - niezdolności do samodzielnej egzystencji (także wydane przed 30 lipca 2007 r.) 	I grupa	I grupa	z prawem do zasiłku pielęgnacyjnego
umiarkowany	umiarkowanym stopniu niepełnosprawności	<ul style="list-style-type: none"> - całkowitej niezdolności do pracy - częściowej niezdolności do pracy (wydane od 1 stycznia do 16 sierpnia 1998 r.) 	II grupa	II grupa	-
lekki	lekkiem stopniu niepełnosprawności	<ul style="list-style-type: none"> - częściowej niezdolności do pracy - celowości przekwalifikowania 	III grupa	III grupa (jeżeli komisja orzekała na podstawie przepisów dla sfery cywilnej)	bez prawa do zasiłku pielęgnacyjnego

Dokonując analizy obszaru niepełnosprawności należy uwzględnić również klasyfikację zaburzeń psychicznych Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego, która odpowiada pięciu wymiarom pomocnym w diagnozowaniu choroby, przewidywaniu jej przebiegu a także zaplanowaniu postępowania. Należy uwzględniać sprawność funkcjonowania w zakresie życia psychicznego, społecznego i zawodowego. Każdy z czynników należy umieścić w pewnym ciągu, którego jednym biegunem jest zdrowie, drugim zaś choroba. Pomija się upośledzenie funkcjonowania spowodowane czynnikami fizycznymi lub środowiskowymi⁴.

Od 1996 roku w Polsce obowiązuje opracowana przez Międzynarodową Organizację Zdrowia – Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10, czyli międzynarodowy system diagnozy psychiatrycznej, gdzie poszczególnym literom przyporządkowane jest znaczenie choroby. *Klasyfikację chorób można zdefiniować jako system kategorii, do których przypisuje się jednostki chorobowe zgodnie z ustalonymi kryteriami. Istnieje wiele sposobów klasyfikacji, a wybór konkretnej metody jest uzależniony od przewidywanego sposobu wykorzystywania uzyskanych danych statystycznych. Klasyfikacja chorób musi zatem obejmować całe spektrum stanów chorobowych w „sensownej” liczbie kategorii*⁵

Definicje statystyczną GUS ujmują nie tylko osoby niepełnosprawne prawnie, ale także osoby, które nie posiadają orzeczenia o niepełnosprawności, jednak deklarują niemożność wykonywania niektórych czynności. Światowa Organizacja Zdrowia definiuje niepełnosprawną osobę, jako taką, która nie może samodzielnie, częściowo lub całkowicie zapewnić sobie możliwości normalnego życia indywidualnego i społecznego na skutek wrodzonego lub nabytego upośledzenia sprawności fizycznej lub psychicznej.

W medycynie, za niepełnosprawność uznawany jest długotrwały stan występowania pewnych ograniczeń utrudniających codzienne funkcjonowanie. Natomiast same ograniczenia wynikają z obniżonej sprawności funkcji fizycznych, psychicznych, umysłowych bądź uszkodzenia.

Niepełnosprawność w kontekście społecznym odnosi się do niemożności funkcjonowania w społeczeństwie na skutek barier występujących po stronie otoczenia.

⁴ Informacje pochodzą ze strony Internetowej http://www.info24.org.pl/art_DSM-IV.asp, (29.12.2015).

⁵ Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych – X Rewizja, Tom I, wydanie 2008, <http://stat.gov.pl/Klasyfikacje/doc/icd10/pdf/ICD10TomI.pdf> (29.12.2015).

Natomiast niepełnosprawność według modelu funkcjonalnego definiowana jest przez funkcję (mówienie, chodzenie, myślenie, pamięć, itp.). W tym ujęciu nie jest statyczna, lecz dynamiczna i następuje w odrębnych etapach, które mogą następować po sobie lub występować jednocześnie⁶.

Na potrzeby programu przeprowadzono analizę danych statystycznych dotyczących osób niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim. Wykazany stan niepełnosprawności w powiecie przedstawiają poniższe tabele, które uwzględniają przede wszystkim cel złożenia wniosku o ustalenie niepełnosprawności, stopień niepełnosprawności, wiek, wykształcenie oraz zatrudnienie. Posiłkując się zebranymi danymi statystycznymi można zaobserwować tendencje oraz zależności.

Tabela 2. Cele złożenia wniosku o ustalenie niepełnosprawności w Powiatowym Zespole Orzekania o Niepełnosprawności w 2015 roku osób przed 16 rokiem życia

Lp.	Cel złożenia wniosku (mogą być wielokrotne)	Liczba
1	Zasiłek pielęgnacyjny	325
2	Świadczenie pielęgnacyjne	212
3	Inne	11

Źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim

W 2015 roku dominującym celem przyznania wniosku o ustalenie niepełnosprawności wśród osób przed 16 rokiem życia był zasiłek pielęgnacyjny⁷, który stanowił 59,30% wszystkich złożonych wniosków. Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

⁶ M.Wiliński: Modele niepełnosprawności: indywidualny – funkcjonalny – społeczny. W: *Diagnoza potrzeb i modele pomocy dla osób z ograniczeniami sprawności*. Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2010.

⁷ Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje: niepełnosprawnemu dziecku; osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności; osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia lub 24 roku życia uczącej się lub studiującej osobie (definicja z Ustawy o świadczeniach rodzinnych).

Tabela 3. Liczba i cel złożonych wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności Osoby po 16 roku życia w 2015 roku

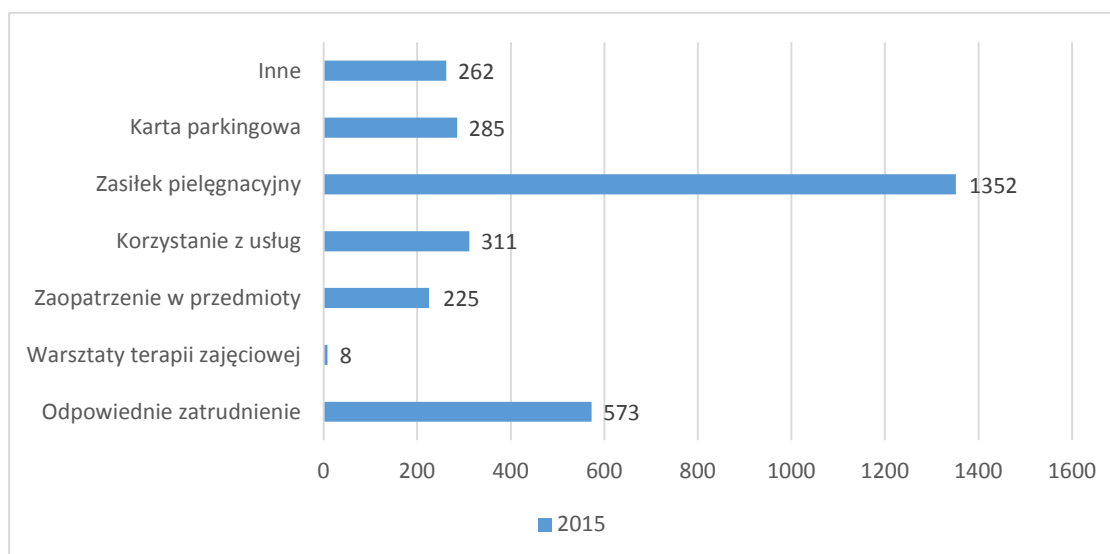
Lp.	Cel złożenia wniosku (mogą być wielokrotne)	Liczba
1	Odpowiednie zatrudnienie	573
2	Szkolenie	0
3	Uczestnictwo w warsztatach terapii zajęciowej	8
4	Konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	225
5	Korzystanie z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji/korzystanie z usług socjalnych, opiekuńczych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych	311
6	Zasiłek pielęgnacyjny	1352
7	Korzystanie z karty parkingowej	285
8	Inne	262

Źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim

Osoby, które przekroczyły 16 rok życia najczęściej wnioskowały z tytułu zasiłku pielęgnacyjnego, odpowiedniego zatrudnienia, korzystania z systemu środowiskowego wsparcia oraz korzystania z karty parkingowej, odpowiednio – 44,60%, 18,90%, 10,26% i 9,40% wnioskodawców.

Poniższy wykres przedstawia powody składania wniosków w 2015 roku przez osoby powyżej 16 roku życia.

Wykres 1. Powody składania wniosków w 2015 roku przez osoby powyżej 16 roku życia

Źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim

Tabela 4. Liczba wydanych orzeczeń zaliczających do niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim w latach 2010-2015

K – Kobiety M – Mężczyźni	2010		2011		2012		2013		2014		2015	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
Dzieci (0-16 lat)	291	435	257	365	233	325	226	291	219	300	206	276
Dorośli	1369	1155	1435	1264	1664	1359	1479	1455	1402	1373	1478	1553
Razem	3250		3321		3581		3451		3294		3031	

Źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim

Analizując powyższe dane, można zaobserwować tendencję spadkową w ilości niepełnosprawnych chłopców do dziewczynek, w każdym analizowanym roku. W stosunku do roku 2010, w 2015 roku wydano o 37% mniej orzeczeń chłopcom. Ponadto, spada ogólna liczba wydawanych orzeczeń niepełnosprawnym dzieciom (o 34% w stosunku do 2010 roku). Wynika to m.in. z niewydawania orzeczeń dzieciom chorym na astmę. Natomiast wśród dorosłych więcej orzeczeń wydawanych jest kobietom (o 8% więcej w porównaniu do 2010 roku), można to uzasadnić tym, że mężczyźni nie posiadają dokumentacji medycznej, tzn. nie leczą się i nie ubiegają o orzeczenia.

Tabela 5. Liczba wydanych orzeczeń niepełnosprawności osobom dorosłym w Powiecie Jarosławskim w latach 2010-2015 wg stopnia niepełnosprawności

Stopień niepełnosprawności	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Znaczny	906	1033	1177	977	970	1083
Umiarkowany	953	1070	1224	1353	1241	1462
Lekki	665	596	622	604	564	486

Źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim

Tabela 6. Liczba wydanych orzeczeń niepełnosprawności osobom dorosłym w Powiecie Jarosławskim w latach 2010-2015 wg wieku

Wiek	2010	2011	2012	2013	2014	2015
16-25	305	292	263	308	262	256
24-40	280	276	305	362	367	326
41-59	939	963	1019	1039	1006	1048
60 lat i więcej	1000	1168	1436	1225	1140	1401

Źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim

Tabela 7. Liczba wydanych orzeczeń niepełnosprawności osobom dorosłym w Powiecie Jarosławskim w latach 2010-2015 wg wykształcenia

Wykształcenie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Mniej niż podstawowe	64	45	57	89	65	71
Podstawowe i gimnazjalne	905	1031	1189	967	894	939
Zasadnicze zawodowe	668	716	752	853	789	959
Średnie	716	732	818	815	793	802
Wyższe	171	175	207	210	234	260

Źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim

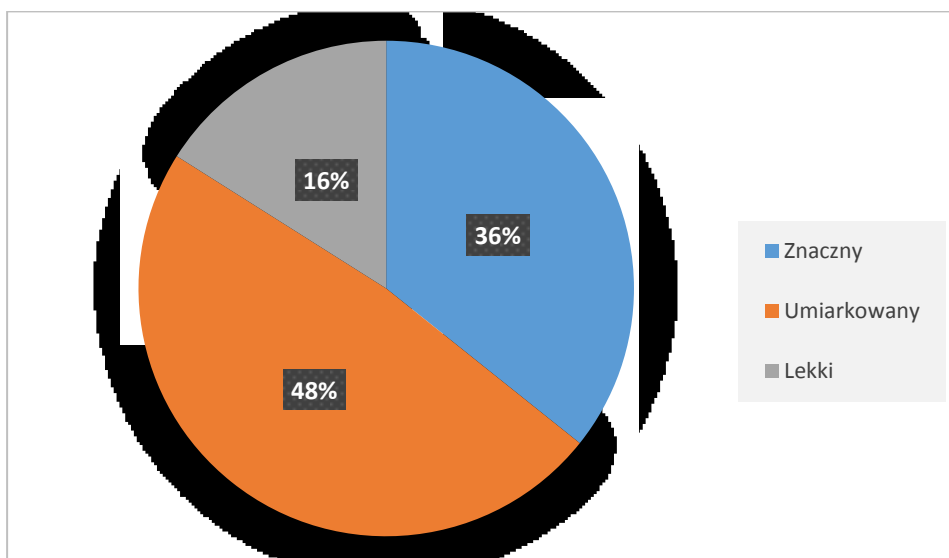
Tabela 8. Liczba wydanych orzeczeń niepełnosprawności osobom dorosłym w Powiecie Jarosławskim w latach 2010-2015 wg zatrudnienia

Zatrudnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Pracujący	378	345	452	486	538	471
Niepracujący	2146	2354	2571	2448	2237	2560

Źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim

Wśród stopni niepełnosprawności, dominujący jest stopień umiarkowany. Do tego typu niepełnosprawności zalicza się osobę z naruszoną sprawnością organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej albo częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. W przeciągu 6 lat liczba osób uzyskująca ten stopień niepełnosprawności wzrosła o 509 orzeczeń (53%). Warto zaznaczyć, iż osoba posiadająca stopień umiarkowany jest poszukiwana przez pracodawców, natomiast stopień znaczny ogranicza osobę do podjęcia zatrudnienia, wskazując, niezdolność do wykonywania części pracy. Zmniejszyła się liczba wydanych orzeczeń ze względu na niepełnosprawność stopnia lekkiego – o 27%. Uwzględniając poziom wykształcenia, najwięcej wnioskodawców posiada wykształcenie zasadnicze zawodowe, potem średnie oraz wyższe. To właśnie wśród tej ostatniej grupy odnotowano największy wzrost.

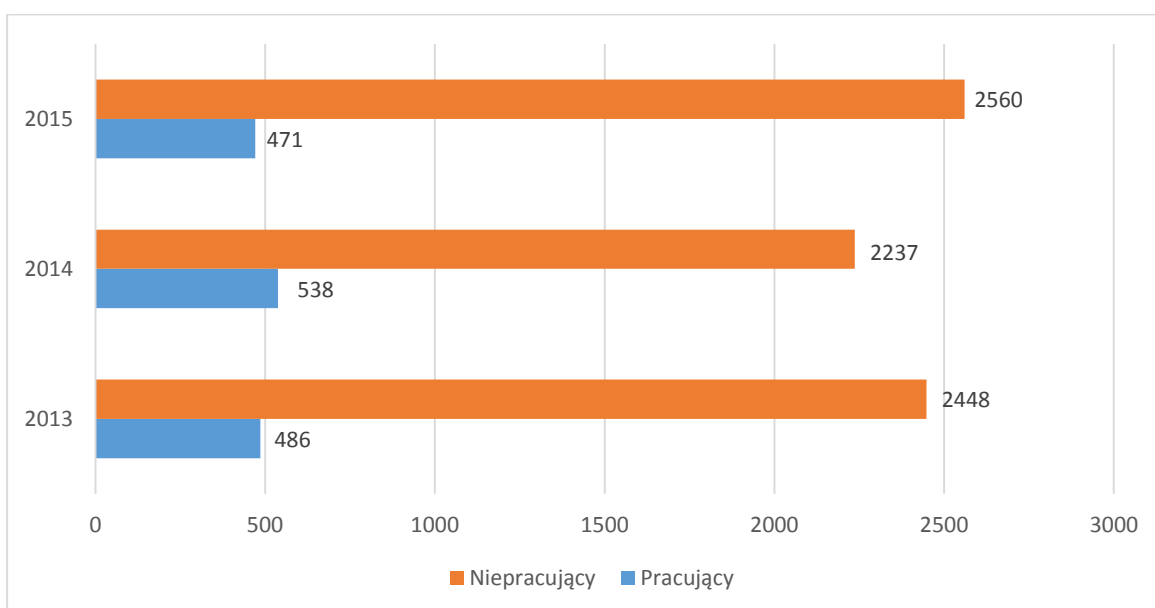
Wykres 2. Struktura osób niepełnosprawnych wg stopnia niepełnosprawności w 2015 roku

Źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim

Najliczniejszą grupą według stopnia niepełnosprawności w 2015 roku są osoby z niepełnosprawnością w stopniu umiarkowanym (1462 osoby). Mniej liczniejszą grupą są osoby posiadające orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu znacznym. Osób tych jest 1083, co odpowiada 36% wnioskodawców. Osoby z orzeczoną niepełnosprawnością w stopniu lekkim stanowią 16% wszystkich posiadających orzeczenia.

Wykres 3. Zestawienie osób powyżej 16 roku życia z określonym stopniem niepełnosprawności pod względem zatrudnienia w latach 2013-2015

Źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim

Powyższy wykres przedstawia zestawienie osób powyżej 16 roku życia z określonym stopniem niepełnosprawności pod względem zatrudnienia. Z powyższego wykresu wynika, iż przeważająca większość osób, które w analizowanych latach otrzymały orzeczenie z określonym stopniem niepełnosprawności to osoby niezatrudnione. Jednak podstawowym sposobem podniesienia ich poziomu życia, wzrostu poczucia własnej wartości oraz integracji ze społeczeństwem pozostaje praca zawodowa oraz możliwość samorealizacji. Bierność zawodowa często jest też wynikiem decyzji osób niepełnosprawnych, spowodowanej m. in. przewlekłą chorobą, niskimi kwalifikacjami zawodowymi, trudnościami z dojazdem do pracy.

Tabela 9. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, stopnia niepełnosprawności, wieku, płci wykształcenia i zatrudnienia. Osoby przed 16 rokiem życia w 2015 roku

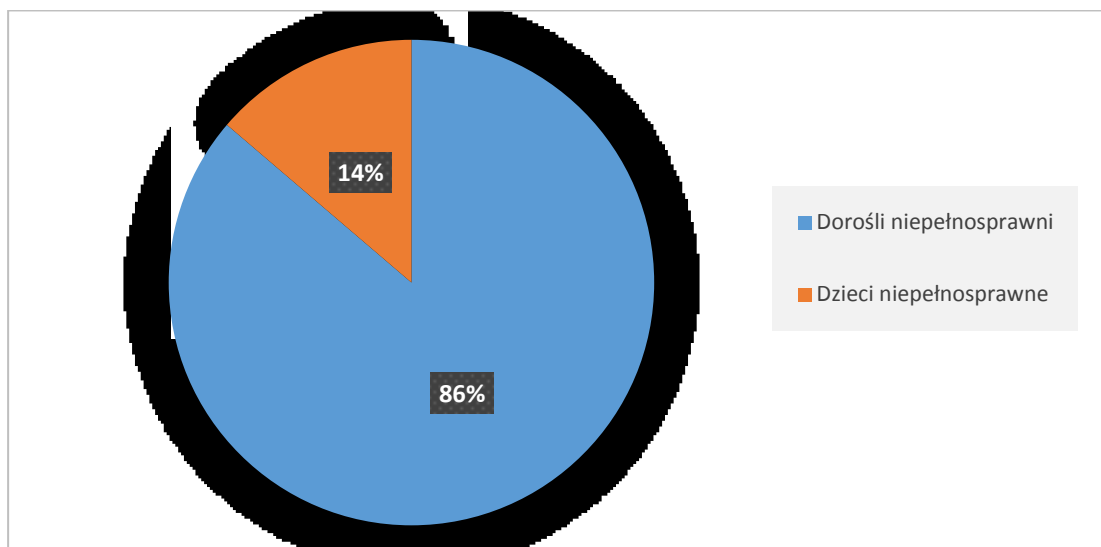
Lp.	Przyczyny niepełnosprawności	Razem liczba orzeczeń	Wiek			Płeć	
			0-3 lat	4-7 lat	8-16 lat	K	M
1	Upośledzenie umysłowe	22	0	3	19	11	11
2	Choroby psychiczne	21	2	5	14	1	20
3	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	22	3	4	15	8	14
4	Narząd wzroku	11	3	3	5	3	8
5	Narząd ruchu	33	10	3	20	20	13
6	Epilepsja	77	11	19	47	41	36
7	Układy oddechowy i krążenia	88	22	33	33	37	51
8	Układ pokarmowy	8	5	1	2	4	4
9	Układ moczowo-płciowy	7	0	3	4	3	4
10	Choroby neurologiczne	78	38	12	28	29	49
11	Inne	55	12	17	26	35	20
12	Całościowe zaburzenia rozwojowe	60	8	26	26	14	46

Źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim

Analizując przyczyny niepełnosprawności można zaobserwować, że najmniej liczną grupą wiekową są dzieci do 3 roku życia. Przyznano im najmniej orzeczeń. Najliczniejszą grupą są dzieci w przedziale wiekowym 8-16 lat. Natomiast problemami, z powodu których przyznano im orzeczenia są odpowiednio:

- epilepsja – 9,75%
- choroby układów oddechowego i krążenia – 6,84%
- choroby neurologiczne – 5,80%

Wykres 4. Udział dzieci niepełnosprawnych w społeczności osób z orzeczoną niepełnosprawnością w 2015 roku

Źródło: Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim

Niepełnosprawne dzieci stanowią około 14% ogółu niepełnosprawnych jest to prawie jedna siódma wszystkich niepełnosprawnych z terenu Powiatu Jarosławskiego.

Tabela 10. Liczba wydanych orzeczeń osoby powyżej 16 roku życia według przyczyn niepełnosprawności, stopnia, płci w 2015 roku

Lp.	Przyczyny niepełnosprawności	Stopień niepełnosprawności			Płeć	
		Znaczny	Umiarkowany	Lekki	K	M
1	Umysłowe	9	16	2	15	12
2	Choroby psychiczne	46	233	36	142	173
3	Zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu	1	56	57	57	57
4	Narząd wzroku	23	26	7	25	31
5	Narząd ruchu	246	334	183	427	336
6	Epilepsja	6	38	18	22	40
7	Układ oddechowy i krążenia	290	473	70	376	457
8	Układ pokarmowy	4	28	14	19	27
9	Układ moczowo-płciowy	28	10	2	15	25

10	Choroby neurologiczne	191	139	73	189	214
11	Inne	233	108	24	189	176
12	Całościowe zaburzenia rozwojowe	6	1	0	2	5

Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności

Wśród przyczyn niepełnosprawności osób dorosłych najbardziej dominującymi są:

- choroby układów oddechowego i krążenia – 32,35% spośród wszystkich orzeczeń wydanych z tytułu niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym. Ogólnie kobiety stanowią 54,86% osób ze względu na tę przyczynę niepełnosprawności, natomiast mężczyźni odpowiadają 45,14%.
- choroby narządu ruchu – 22,84% spośród wszystkich orzeczeń wydanych z tytułu niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym, gdzie ogólna liczba kobiet posiadających orzeczenie z powodu tego rodzaju niepełnosprawności odpowiada 55,96%, natomiast mężczyzn 44,04%.
- choroby psychiczne – 15,93% spośród wszystkich orzeczeń wydanych z tytułu niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym. Ogólna liczba kobiet mających orzeczenie ze względu na chorobę psychiczną odpowiada 45,08%, natomiast ogólna liczba mężczyzn 54,92%.

Analizując sytuację osób niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim, warto zwrócić uwagę na sytuację osób pozostających bez stałego zatrudnienia. Pracodawca, który zatrudnia pracownika niepełnosprawnego, może otrzymać ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych m.in. zwrot miesięcznych kosztów zatrudnienia.

Tabela 11. Bezrobocie w Powiecie Jarosławskim w latach 2013-2015

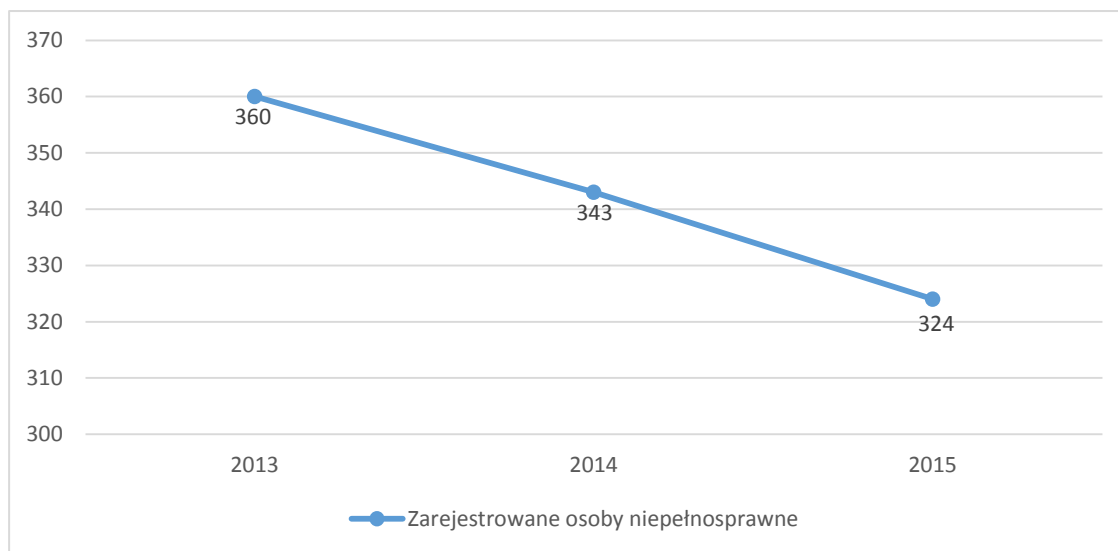
	2013	2014	2015
Ogółem	10044	9220	8315
Kobiety	4886	4457	4074
Z prawem do zasiłku ogółem	1203	1091	544

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu

Stopa bezrobocia w Powiecie Jarosławskim w analizowanych latach odpowiadała 18,6% (2013 rok), 17,1% (2014 rok), 15,7% (2015 rok). Widoczna jest spora zmiana sytuacji osób pozostających bez stałego zatrudnienia.

Liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Jarosławiu z roku na rok spada. W 2013 roku liczba bezrobotnych niepełnosprawnych odpowiadała 3,6%. W 2014 roku już 3,7%, natomiast w 2015 roku – 3,6%.

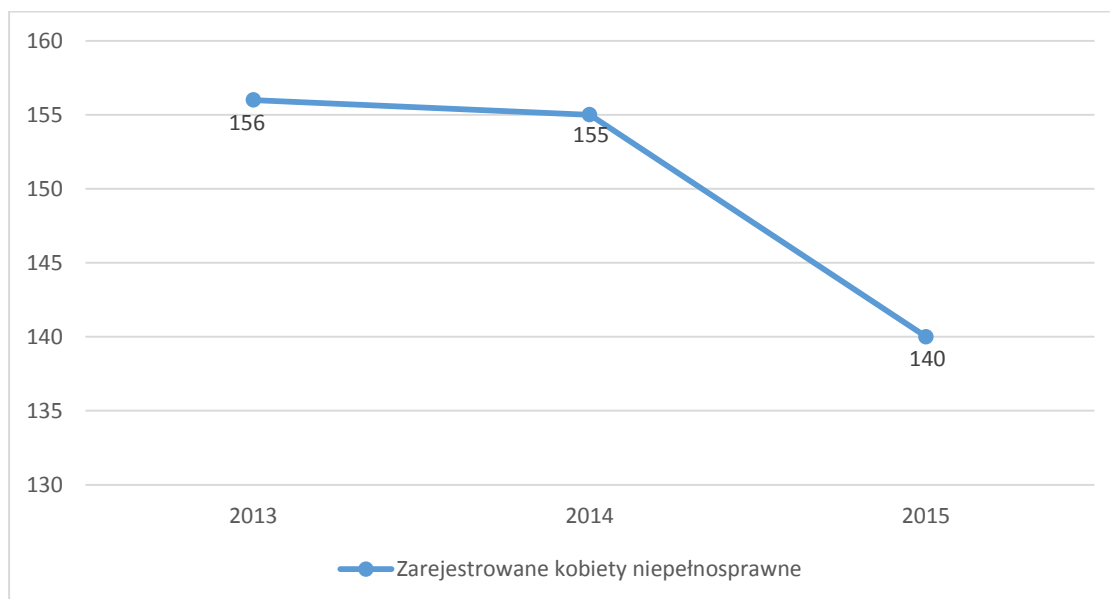
Wykres 5. Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Jarosławiu w latach 2013-2015

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu

Sytuacja zatrudnienia niepełnosprawnych kobiet utrzymywała się na względnie stałym poziomie w latach 2013 i 2014. W 2015 roku widoczny jest spadek zatrudnienia kobiet niepełnosprawnych.

Wykres 6. Niepełnosprawne kobiety zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Jarosławiu w latach 2013-2015

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu

Aktywizacja zawodowa skierowana do osób niepełnosprawnych skupia się w Powiecie Jarosławskim głównie wokół pracy subsydiowanej, czyli takiej która jest współfinansowana ze środków publicznych (Funduszu Pracy, Europejskiego Funduszu Społecznego, PFRON) oraz sezonowej. Ofert jest jednak zdecydowanie za mało, w porównaniu do liczby bezrobotnych. W przeciągu trzech analizowanych lat, oferty pracy subsydiowanej przypadały po 1 na dany rok. Zmniejszyła się również liczba ofert sezonowych (8 ofert w 2013 roku, 6 ofert w 2014 roku oraz 1 oferta w 2015 roku).

W Polsce największym mechanizmem wspierającym osoby niepełnosprawne jest Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) jest funduszem celowym działającym na mocy Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, którego środki przeznaczone są na rehabilitację zawodową i społeczną osób niepełnosprawnych oraz ich zatrudnianie.

Środki PFRON przeznaczone są między innymi na:

- rekompensatę pracodawcom chronionego i otwartego rynku pracy podwyższonych kosztów związanych z zatrudnianiem osób niepełnosprawnych (dofinansowanie do wynagrodzeń),
- refundację pracodawcom kosztów przystosowania, adaptacji i wyposażenia miejsc pracy osób niepełnosprawnych,
- zwrot kosztów zatrudnienia pracownika pomagającego pracownikowi niepełnosprawnemu,
- dofinansowanie tworzenia i funkcjonowania warsztatów terapii zajęciowej oraz zakładów aktywności zawodowej,
- zlecanie organizacjom pozarządowym i fundacjom realizacji zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych,
- współfinansowanie projektów systemowych realizowanych ze środków pomocowych Unii Europejskiej,
- wspieranie indywidualnych osób niepełnosprawnych poprzez:
 - udzielanie dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, rolniczej lub wniesienie wkładu do spółdzielni socjalnej,

- refundację składek na ubezpieczenia społeczne dla osób prowadzących działalność gospodarczą, niepełnosprawnych rolników oraz rolników zobowiązanych do opłacania składek za niepełnosprawnego domownika,
- dofinansowanie: likwidacji barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych i środków pomocniczych oraz turnusów rehabilitacyjnych,
- finansowanie aktywnych instrumentów rynku pracy dla osób zarejestrowanych jako bezrobotne lub poszukujące pracy (szkolenia, staże, itp.),
- programy PFRON

Przychodami PFRON są głównie środki pochodzące z obowiązkowych miesięcznych wpłat pracodawców, którzy zatrudniają co najmniej 25 pracowników w przeliczeniu na pełny wymiar czasu pracy, a wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w ich zakładzie jest niższy niż 6%. W przypadku państwowych i niepaństwowych szkół, zakładów kształcenia nauczycieli oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych wymagany wskaźnik wynosi 2%.

Programy realizowane przez PFRON w 2015 roku:

- „Aktywny Samorząd”
- Program "Partnerstwo dla osób z niepełnosprawnościami"
- Program podnoszenia świadomości społecznej językiem filmowym Głęboka woda III
- Program wsparcia Centrów Sportu Niepełnosprawnych
- Program wyrównywania różnic między regionami III
- Wsparcie Inicjatyw

Część zadań realizowanych z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej realizowane są przez powiaty.

Tabela 12. Dofinansowanie ze środków PFRON realizowane przez Powiat Jarosławski w latach 2013-2015

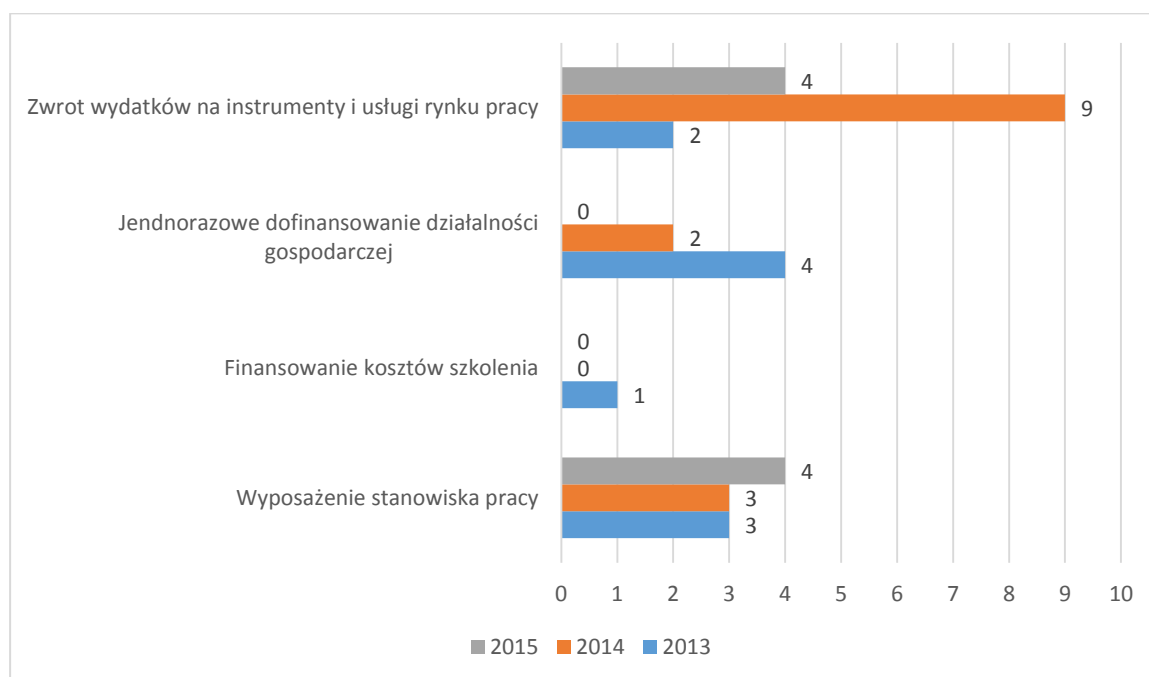
Środki PFRON	2013	2014	2015
Sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze	391 osób 427 512 zł	402 osoby 456 917 zł	504 osoby 569 595 zł
Turnusy rehabilitacyjne dla dzieci i dorosłych	72 osób 61 766 zł	131 osób 118 707 zł	114 osób 116 710 zł
Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych	69 osób 215 612 zł	65 osób 247 655 zł	78 osób 233 173 zł
Sport, turystyka i rekreacja	0	110 osób	183 osób 19 192 zł
Funkcjonowanie Warsztatów Terapii Zajęciowej	45 osób 76 051 zł Powiat 684 463 zł PFRON	50 osób 78 477 zł Powiat 706 305 zł PFRON	50 osób 88 605 zł Powiat 797 443 zł PFRON

Źródło: Starostwo Powiatowe w Jarosławiu

Jak podają dane dotyczące dofinansowania ze środków PFRON, liczba osób, które skorzystały ze środków przeznaczonych na rehabilitację oraz aktywizację zawodową jest coraz więcej. W stosunku do roku 2013, wszystkie kwoty oraz liczby osób korzystających z danego świadczenia wzrastają. Z dofinansowania na sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne oraz środki pomocnicze w 2015 roku skorzystało o 113 osób więcej niż w 2013 roku, z turnusów rehabilitacyjnych przeznaczonych dla dzieci oraz dorosłych o 42 osoby, natomiast z likwidacji barier architektonicznych w komunikowaniu się i technicznych – 9 osób więcej.

Wydatki na rehabilitację zawodową osób niepełnosprawnych ze środków PFRON wydatkowanych przez Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu przeznaczone są na wyposażenie stanowiska pracy, finansowania kosztów szkoleń, jednorazowego dofinansowania działalności gospodarczej oraz zwrotu wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy. Poniższy wykres przedstawia jak rehabilitacja zawodowa przebiegała w latach 2013-2015.

Wykres 7. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych

Źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu

Środki finansowe przeznaczone na rehabilitację zawodową niepełnosprawnych zwłaszcza na zwrot wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy zmalały. W 2013 roku ogólnie na rehabilitację zawodową przeznaczono 207 017,00 zł, natomiast w 2015 roku kwota odpowiadała 189 978,00 zł. W przeciągu trzech analizowanych lat środki PFRON zmniejszyły się o 8,24%, natomiast liczba osób, która skorzystała z rehabilitacji zawodowej – o 2 osoby. Spowodowane jest to zmniejszeniem ogólnej wysokości środków PFRON skierowanych do powiatu.

Program „Aktywny samorząd” jest ważnym krokiem w kierunku wydajniejszego modelu polityki społecznej wobec osób niepełnosprawnych. Działania przewidziane w programie umożliwiają samorządom aktywniejsze włączenie się w działania na rzecz inkluzji społecznej osób niepełnosprawnych. Formy wsparcia przewidziane w programie dotyczą likwidacji barier ograniczających społeczne i zawodowe funkcjonowanie osób niepełnosprawnych.

Tabela 13. Realizacja programu „Aktywny samorząd”

	2013	2014	2015
Pomoc w zakupie i montażu oprzyrządowania do posiadanego samochodu	1 osoba 2.805 zł	1 osoba 5.000 zł	-
Pomoc w zakupie wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym	6 osób 41.850 zł	5 osób 60.360 zł	-
Pomoc w utrzymaniu sprawności technicznej posiadanego wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym	5 osób 9.319,98 zł	2 osób 4.000 zł	1 osoba 2.000 zł
Pomoc w zakupie protezy kończyny, w której zastosowano nowoczesne rozwiązania techniczne	4 osoby 95.240 zł	1 osoba 5.400 zł	2 osoby 30.150 zł
Pomoc w uzyskaniu prawa jazdy kategorii B	-	2 osoby 1.975 zł	1 osoba 1.125 zł
Pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów bądź oprogramowania	-	31 osób 126.014, 48 zł	-
Pomoc w utrzymaniu aktywności zawodowej poprzez zapewnienie opieki dla osoby zależnej	-	1 osoba 454,75 zł	1 osoba 1.128 ,80 zł.
Pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym	103 osoby 158.415 zł	92 osoby 209.733 zł	93 osoby 200.484 zł
Dofinansowanie szkoleń w zakresie obsługi nabytego w ramach programu sprzętu	-	4 osoby 7.200 zł	-

Realizacja programu „Aktywny samorząd” przyczyniła się do podniesienia jakości życia wielu niepełnosprawnych mieszkańców Powiatu Jarosławskiego. Najwięcej osób uzyskało dzięki programowi możliwość wsparcia finansowego w zdobyciu wyższego wykształcenia. Środki rozdysponowane przez PFRON nie są jednak w stanie zaspokoić więcej potrzeb. W 2013 roku w programie wzięło udział 119 osób (307.629,98 zł), rok później 139 osób (420.263,23 zł), natomiast w 2015 roku 98 osób (234.887,80 zł). PFRON w 2015 roku zrezygnował z dofinansowania do niektórych wcześniejszych zadań jak np. pomoc w zakupie

wózka inwalidzkiego o napędzie elektrycznym czy pomoc w zakupie sprzętu elektronicznego lub jego elementów bądź oprogramowania.

Dokonując analizy sytuacji osób niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim należy uwzględnić znaczenie Ośrodków Pomocy Społecznej, które również oferują wsparcie finansowe oraz służą pomocą osobom zmagającym się z problemami zdrowotnymi.

Tabela 14. Liczba osób pobierających świadczenia z tytułu niepełnosprawności w Ośrodkach Pomocy Społecznej według Ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych w latach 2013 – 2015 – Powiat Jarosławski

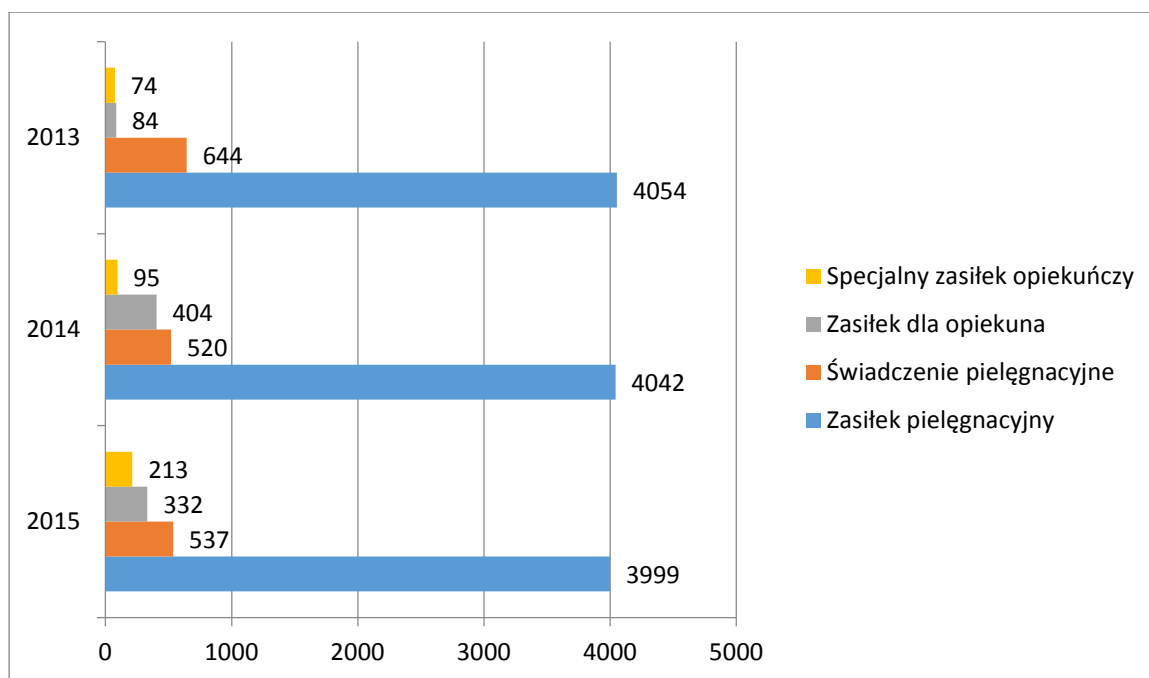
Rodzaj świadczenia	2013	2014	2015
Zasiłek pielęgnacyjny	4054	4042	3999
Świadczenia pielęgnacyjne	644	520	537
Zasiłek dla opiekuna	84	404	332
Specjalny zasiłek opiekuńczy	74	95	213

Źródło : dane z OPS gmin i miast Powiatu Jarosławskiego

Analizując dane udostępnione przez Ośrodki znajdujące się na terenie Powiatu, można zaobserwować tendencję malejącą osób pobierających świadczenia – zasiłek pielęgnacyjny i świadczenia pielęgnacyjne, natomiast rosnącą w przypadku zasiłku dla opiekuna oraz specjalnego zasiłku opiekuńczego. Tendencja wzrostowa uznawana jest za pozytywne zjawisko, ponieważ podkreśla wzrost świadomości niepełnosprawnych osób w związku z przysługującymi formami pomocy oraz miejscem, gdzie dostosowaną do potrzeb pomoc można się zgłosić. Zauważalny jest duży wzrost od roku 2014 osób, które pobierają zasiłek dla opiekuna niepełnosprawnej osoby. Związane jest to z korzystniejszą zmianą przepisów prawnych na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Największe zmiany liczbowe – wzrosty w stosunku do lat poprzednich - widoczne są w specjalnym zasiłku opiekuńczym. Zwiększenie osób korzystających z tej formy pomocy oznacza, że osoby legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem (konieczność stałej, długotrwałej opieki, pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, konieczność stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji) coraz częściej sięgają po pomoc umożliwiającą sprawniejsze funkcjonowanie w społeczności.

Poniższy wykres przedstawia sumę wszystkich osób, które zwracały się do poszczególnych Ośrodków Pomocy Społecznej po pomoc finansową z tytułu niepełnosprawności w latach 2013-2015.

Wykres 8. Liczba wszystkich osób korzystających z pomocy Ośrodków Pomocy Społecznej według Ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych na terenie Powiatu Jarosławskiego w latach 2013-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z OPS gmin i miast Powiatu Jarosławskiego

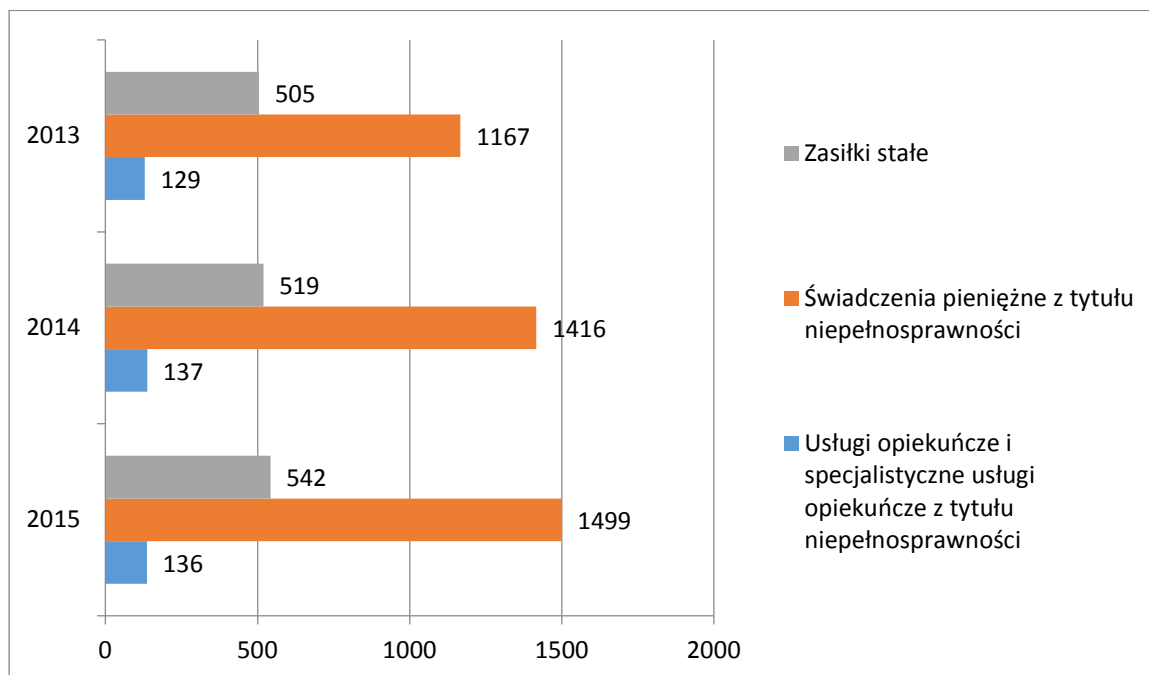
Tabela 15. Liczba osób pobierających świadczenia z tytułu niepełnosprawności w Ośrodkach Pomocy Społecznej według Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej w latach 2013 – 2015 – Powiat Jarosławski

Rodzaj świadczenia	2013	2014	2015
Zasiłki stałe	505	519	542
Świadczenie pieniężne z tytułu niepełnosprawności (zasiłki celowe, zasiłki specjalne celowe, zasiłki okresowe itp.)	1167	1416	1499
Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze z tytułu niepełnosprawności	129	137	136

Źródło : dane z OPS gmin i miast Powiatu Jarosławskiego

Od 2015 roku daje się zaobserwować wzrost o 332 liczby świadczeń pieniężnych z tytułu niepełnosprawności (zasiłki celowe, zasiłki specjalne celowe, zasiłki okresowe itp.) w porównaniu z rokiem 2013. Liczba pobieranych zasiłków stałych oraz usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych z tytułu niepełnosprawności utrzymuje się na względnie stałym poziomie.

Wykres 9. Liczba wszystkich osób korzystających z pomocy Ośrodków Pomocy Społecznej według Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej na terenie Powiatu Jarosławskiego w latach 2013-2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z OPS gmin i miast Powiatu Jarosławskiego

Organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim:

- **Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym Koło w Jarosławiu** prowadzi: Warsztat Terapii Zajęciowej, Środowiskowy Dom Samopomocy, Ośrodek Wczesnej Interwencji, Niepubliczną Szkołę Przysposabiającą do Pracy, Ośrodek Rehabilitacyjno – Edukacyjno – Wychowawczy, Niepubliczną Specjalistyczną Poradnię Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka, Zakład Aktywności Zawodowej, Mieszkanie Treningowe, Mieszkanie Chronione, Galerię Przedmiotu.
- **Polski Związek Niewidomych Koło Powiatowe w Jarosławiu (PZN)** prowadzi działalność na rzecz osób niewidomych i niedowidzących oraz zajmuje się ochroną i promocją zdrowia.

- **Polski Związek Głuchych Koło Terenowe w Jarosławiu** jest organizacją pozarządową zrzeszającą osoby głuche i niedosłyszające oraz inne osoby związane ze środowiskiem osób głuchych.
- **Jarosławskie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych (JSON)** organizacja pożytku publicznego zrzeszająca osoby z niepełnosprawnością, realizująca rehabilitację leczniczą, społeczną i zawodową m.in. poprzez prowadzenie wypożyczalni sprzętów rehabilitacyjnych.
- **Polskie Stowarzyszenie Diabetyków Koło Terenowe w Jarosławiu** zajmuje się działalnością pożytku publicznego na rzecz poprawy sytuacji prawnej, ekonomicznej i zdrowotnej osób chorych na cukrzycę.
- **Jarosławskie Katolickie Stowarzyszenie Charytatywne im. Ojca Pio w Radawie** prowadzi w Radawie Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej: Ośrodek Profilaktyczno-Rehabilitacyjny, zwany Domem Ojca Pio. Ośrodek umożliwia odzyskanie zdrowia fizycznego i wewnętrzne wyciszenie organizując turnusy rehabilitacyjne.
- **Stowarzyszenie Opiekuńcze „POMOC”** celem jego działalności jest świadczenie usług opiekuńczych nad chorymi w domu, polegających na wykonywaniu czynności związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego. Usługi te obejmują również opiekę higieniczno - sanitarną nad chorymi, kontakty z lekarzem rodzinnym, specjalistami czy pielęgniarką środowiskową.
- **Polski Czerwony Krzyż Zarząd Rejonowy w Jarosławiu (PCK)** zajmuje się m.in. sprawowaniem opieki nad chorymi i niepełnosprawnymi w ich domach. Opieką obejmuje osoby z terenu miasta Jarosławia.
- **Podkarpackie Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Psychiatrii „Zrozumieć, Pomóc Chorym Psychicznie”** zajmuje się podnoszeniem poziomu leczenia i nauki w zakresie chorób psychicznych, zabezpieczaniem potrzeb personelu fachowego związanych z doszktałcaniem i warunkami pracy oraz działaniem na rzecz osób chorych psychicznie.
- **Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Tobie”** działa na rzecz osób niepełnosprawnych fizycznie i umysłowo oraz ich rodzin, organizuje życie kulturalne i sportowe osób niepełnosprawnych, a także zajmuje się promocją zatrudniania i aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

- Jarosławskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Zaburzeniami Psychicznymi zajmuje się m.in. rozwijaniem różnych form pomocy osobom niepełnosprawnym, w szczególności osobom z zaburzeniami psychicznymi, ich rodzinom i opiekunom.
- Fundacja „Pomocna dłoń” zajmuje się pomocą dzieciom niepełnosprawnym, młodzieży z rodzin patologicznych i niepełnych oraz dotkniętych ubóstwem.
- Jarosławskie Amazonki działają wszechstronnie na rzecz kobiet dotkniętych nowotworem sutka, prowadzą też działalność promującą profilaktykę nowotworową, ze szczególnym uwzględnieniem samobadania piersi.
- Stowarzyszenie Wspierania Diagnostyki Medycznej w Jarosławiu,
- Jarosławskie Stowarzyszenie Oświaty i Promocji Zdrowia,
- Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta,
- Stowarzyszenie Poszkodowanych w Wypadkach Komunikacyjnych „Bezpieczne Życie”,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych, Ich Rodzin/Opiekunów „STRENUUS”.

4. Analiza SWOT

W analizie strategicznej szczególne znaczenie odgrywa zintegrowana metoda analizy typu SWOT. Jest to narzędzie badawcze kompleksowo określające mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, niezbędne do zdiagnozowania obecnej sytuacji oraz prognozowanych skutków. Polega ona na zidentyfikowaniu czterech wymienionych grup czynników i określeniu ich wpływu pozytywnego, jak i negatywnego na sytuację osób niepełnosprawnych w Powiecie.

Późniejsza konfrontacja czterech wymienionych grup czynników z wynikami zasobów danego obszaru prowadzi do określenia programu działań opierającego się o wewnętrzne, jak i zewnętrzne elementy.

Zderzenie ze sobą szans i zagrożeń z mocnymi i słabymi stronami pozwala na określenie kierunków działań oraz tendencji rozwoju. W wyniku analizy strategicznej przedstawionej metodą SWOT otrzymano następujące rezultaty:

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">- Baza wsparcia społecznego- Współpraca organizacji pozarządowych- Funkcjonujący Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności- Współpraca instytucji samorządowych z pozarządowymi w zakresie wsparcia inicjatyw na rzecz osób niepełnosprawnych- Spójna realizacja zadań Powiatu z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych finansowanych ze środków PFRON- Pozyskiwanie środków finansowych z Unii Europejskiej- Funkcjonowanie WTZ, SDS, OREW, Zespołów Placówek Oświatowych i DPS-y- Aktywne i liczne organizacje pozarządowe działające na rzecz osób z niepełnosprawnością- Aktywność instytucji w działaniach na rzecz osób niepełnosprawnych- Doświadczenie organizacji pozarządowych i instytucji w planowaniu czasu wolnego, imprez	<ul style="list-style-type: none">- Ograniczone środki finansowe- Mało rozwinięty wolontariat- Ograniczone środki na statutową działalność organizacji pozarządowych i obsługę administracyjną- Marginalizacja problemów osób niepełnosprawnych intelektualnie i z zaburzeniami psychicznymi- Niska świadomość pracodawcy o możliwościach zatrudnienia osób niepełnosprawnych- Niska świadomość osób niepełnosprawnych na temat swoich uprawnień- Mało miejsc dla osób niepełnosprawnych na otwartym rynku pracy- Zbyt mała ilość zakładów pracy chronionej- Brak systemowych rozwiązań usuwania barier urbanistycznych, architektonicznych, społecznych- Brak kompleksowej diagnozy potrzeb w podziale na przyczyny niepełnosprawności w obszarze pomocy osobom niepełnosprawnym, która umożliwiłaby ustalenie priorytetów dla poszczególnych środowisk osób niepełnosprawnych- Brak systemowych rozwiązań dotyczących

<p>kulturalnych, integracyjnych, sportowych na rzecz osób niepełnosprawnych</p> <ul style="list-style-type: none"> - Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Jarosławskim na lata 2016-2022 - Wysoko wykwalifikowana kadra pomocy społecznej i urzędów działających na rzecz osób niepełnosprawnych - Funkcjonujące zakłady pracy posiadające status zakładów pracy chronionej 	<p>rehabilitacji zawodowej osób niepełnosprawnych</p> <p>WTZ – ZAZ- ZCH, otwarty rynek pracy</p> <ul style="list-style-type: none"> - Niska aktywność osób bezrobotnych niepełnosprawnych na rynku pracy - Wzrost liczby osób niepełnosprawnych bezrobotnych, poszukujących pracy - Ograniczona dostępność do wczesnej interwencji gwarantującej kompleksową diagnozę dziecka niepełnosprawnego i zagrożonego niepełnosprawnością - Niski poziom zaangażowania środowiska osób niepełnosprawnych w działalność samopomocową - Osoby niepełnosprawne nie są odpowiednio motywowane do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych i aktywnego poszukiwania pracy - Brak ośrodka wsparcia dla osób niepełnosprawnych w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi - Rzadkie upowszechnianie w środowisku pozytywnych wzorców i postaw charytatywnych - Utrudniona dostępność do specjalistycznej pomocy medycznej
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - Fundusze pochodzące ze środków unijnych - Rozwój medycyny - Funkcjonowanie instytucji pozarządowych - Możliwość tworzenia klas integracyjnych - Likwidowanie barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych oraz w budynkach użyteczności publicznej - Akceptacja i zrozumienie potrzeb osób niepełnosprawnych - Współpraca między powiatem a gminami - Aktywizacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych - Pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł pozabudżetowych 	<ul style="list-style-type: none"> - Zmiany prawne dotyczące osób niepełnosprawnych - Niewystarczające upowszechnianie w mediach problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw - Roszczeniowe nastawienie niepełnosprawnych świadczeniobiorców pomocy społecznej - Niekorzystne dla osób niepełnosprawnych zmiany na rynku pracy

5. Cel główny i obszary operacyjne Programu

Po dokonaniu diagnozy sytuacji osób niepełnosprawnych w Powiecie jarosławskim oraz analizy mocnych i słabych stron, szans oraz zagrożeń, w celu poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych zamieszkujących Powiat Jarosławski wyznacza się jako główny cel Programu:

Tworzenie warunków do działań umożliwiających aktywność osób niepełnosprawnych w zakresie społecznym i zawodowym.

Do zrealizowania tego celu niezbędny jest program działań uwzględniający poszczególne obszary, w których osoby niepełnosprawne będą miały możliwość uczestnictwa, a także rozwoju.

Obszary operacyjne:

1. Integracja społeczna osób niepełnosprawnych.
2. Aktywizacja zawodowa i edukacyjna osób niepełnosprawnych.
3. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu.

6. Działania

Tabela 16. Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2016 -2021

Obszar operacyjny	Nazwa działania	Sposób realizacji	Realizatorzy	Źródła finansowania	Termin realizacji
1	2	3	4	5	6
Integracja społeczna osób niepełnosprawnych	1. Kształtowanie umiejętności pełnienia ról społecznych	a) prowadzenie poradnictwa psychologicznego, pracy socjalnej i pomocy prawnej	PCPR	PFRON, budżet realizatorów, Urząd Marszałkowski	2016-2021
		b) prowadzenie terapii rodzinnej, psychologicznej i psychospołecznej	Poradnia Psychologiczno Pedagogiczna,	budżet Powiatu	
		c) organizacja treningów kompetencji i umiejętności społecznych	organizacje pozarządowe,	budżet Powiatu	
		d) prowadzenie działań na rzecz osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej	Punkt Interwencji kryzysowej	budżet PCPR	
	2. Zwiększenie możliwości samodzielnego funkcjonowania osoby niepełnosprawnej	a) Likwidacja barier funkcjonalnych (technicznych i w komunikowaniu)	instytucje prowadzące obiekty użyteczności publicznej, organizacje pozarządowe	PFRON, Wnioskodawcy	2016-2021

		b) Zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny i przedmioty ortopedyczne	publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej, wnioskodawcy	PFRON, NFZ, budżet Wnioskodawców	
		c) Zakup środków transportu dostosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych	placówki edukacji, szkoły specjalne, domy pomocy społecznej, ŚDS-y, instytucje organizacje i środki prowadzące działalność na rzecz osób niepełnosprawnych	budżet realizatorów, PFRON, Program wyrównywania różnic między regionami	
	3. Zwiększenie dostępu do usług opiekuńczych, zdrowotnych i rehabilitacyjnych	a) Inicjowanie tworzenia nowych form wsparcia osób niepełnosprawnych w zakresie rehabilitacji, opieki i usług medycznych w szczególności dzieci	organizacje pozarządowe, publicznie i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej	PFRON, NFZ, budżet Wnioskodawców	2016-2021
		b) Utworzenie Regionalnego Ośrodka Opiekuńczo- Terapeutycznego	Specjalny Ośrodek Wychowawczy Zgromadzenia Sióstr Służebniczek	SOW, budżet Powiatu	
		c) Rozszerzenie systemu specjalistycznych usług opiekuńczych	Gminne i Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej	budżet Urzędu Wojewódzkiego	
		d) Zapewnienie udziału osób niepełnosprawnych w turnusach rehabilitacyjnych i innych formach rehabilitacji	organizatorzy turnusów, PCPR	PFRON, budżet Wnioskodawców	
		e) Doposażenie placówek w specjalistyczny sprzęt rehabilitacyjny	placówki i ośrodki działające na rzecz osób niepełnosprawnych	PFRON, budżet Wnioskodawców	

	4. Wzrost uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym	a) Wspieranie i organizacja imprez o charakterze integracyjnym, kulturalnym, rekreacyjnym, przeglądów twórczości, spartakiad, konkursów, wystaw	organizacje pozarządowe działające w obszarze osób niepełnosprawnych, Starostwo Powiatowe, DPS-y, ŚDS-y	PFRON, budżet Powiatu, budżet Gmin	2016-2021
		b) Propagowanie zdrowego stylu życia i prowadzenie działań profilaktycznych, organizowanie imprez sportowo-rekreacyjnych	szkoły, organizacje pozarządowe, SANEPID	budżet realizatorów, NFZ	
		c) Tworzenie systemu środowiskowego wsparcia i pomocy osobom niepełnosprawnym (rozszerzenie bazy WTZ, ŚDS, kluby samopomocy)	organy prowadzące WTZ, ŚDS-y	PFRON, Urząd Wojewódzki	
		d) Prowadzenie świetlic terapeutycznych, grup wsparcia i środowiskowych domów samopomocy w tym również dla osób z zaburzeniami psychicznymi	szkoły, organizacje pozarządowe	budżet Gmin, budżet Urzędu Wojewódzkiego	
		e) Tworzenie mieszkań chronionych dla osób niepełnosprawnych	organizacje pozarządowe	budżet Powiatu, Gmin, budżety Wnioskodawców	
		f) Tworzenie klas integracyjnych na każdym poziomie kształcenia	organy prowadzące szkoły	subwencje oświatowe dla powiatu i gmin	
Aktywizacja zawodowa i edukacyjna osób niepełnosprawnych	1. Zwiększenie potencjału zawodowego osób niepełnosprawnych	a) skierowanie i sfinansowanie zajęć w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym umożliwiających aktywizację zawodową (doradca zawodowy)	PUP	PFRON, Wnioskodawcy	2016-2021

		b) finansowanie wydatków na instrumenty i usługi rynku pracy	PUP	PFRON, Wnioskodawcy	
		c) organizowanie szkoleń i kursów podnoszących kwalifikacje zawodowe	PUP	PFRON, Fundusz Pracy, środki EFS	
		d) wspieranie pracodawców tworzących nowe miejsca pracy dla osób niepełnosprawnych	PUP	PFRON, Wnioskodawcy	
	2. Rozwój usług rynku pracy	a) Rozwój usług wspierających aktywizację zawodową i edukacyjną	PUP	PFRON, budżet państwa, budżet Powiatu, środki unijne	2016-2021
		b) Udzielanie wsparcia finansowego do działań zmierzających do zatrudnienia	PUP	PFRON, budżet państwa, budżet Powiatu, środki unijne	
		c) Rozszerzenie udziału osób niepełnosprawnych w warsztatach aktywizujących	organizacje pozarządowe, PCPR	EFS, PFRON	
	3. Współpraca podmiotów na rzecz aktywizacji zawodowej i społecznej	a) Monitoring rynku pracy i bazy wolnych miejsc pracy	PUP	budżet państwa, budżet Powiatu, środki unijne	2016-2021
		b) Wzmocnienie usług pośrednictwa pracy	PUP	PFRON, budżet państwa, budżet Powiatu, środki unijne	

		c) Informowanie pracodawców o prawnych uwarunkowaniach w zakresie zatrudniania osób niepełnosprawnych	PUP	PFRON, budżet państwa, budżet Powiatu, środki unijne	
Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu	1. Upowszechnienie wiedzy i form pomocy na rzecz niepełnosprawności	a) Stworzenie bazy danych o podmiotach i instytucjach działających w obszarze osób niepełnosprawnych oraz upowszechnianie ich działalności	Starostwo Powiatowe, PCPR	budżet Powiatu	2016-2021
		b) Podniesienie świadomości społecznej i edukacyjnej	Starostwo Powiatowe, instytucje szkolące, media organizacje pozarządowe	budżet Powiatu budżet w ramach projektów	
		c) Przekazywanie podmiotom wiedzy o nowatorskich rozwiązaniach („dobre praktyki”)	lokalne media	PFRON, budżet państwa, budżet Powiatu, środki unijne	
		d) Popularyzowanie twórczości i osiągnięć osób niepełnosprawnych Inicjowanie funkcjonowania punktów informacyjnych	Starostwo Powiatowe, PCPR	Urząd Marszałkowski, budżet Powiatu	
		e) Zwiększenie świadomości na temat danych dysfunkcji osób niepełnosprawnych, podniesienie wiedzy rodziców w zakresie pomocy dzieciom niepełnosprawnym	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Ośrodki Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe	budżet Powiatu, gmin, budżet w ramach projektów	
	2. Tworzenie środowiska przyjaznego dla osób	a) Propagowanie tworzenia klubów samopomocowych i wolontariatu	Samorządy Gmin, organizacje pozarządowe	budżet Urzędu Wojewódzkiego	2016-2021

	niepełnosprawnych	b) Udostępnianie obiektów sportowych, rekreacyjnych na preferencyjnych zasadach dla osób niepełnosprawnych	miasta, gminy	budżet miast, gmin	
		c) Propagowanie idei tworzenia oddziałów integracyjnych w placówkach oświatowych i innych	szkoły, wydziały oświaty i edukacji	budżet gmin, budżet Powiatu	
		d) Wzmocnienie działań instytucji działających na rzecz osób niepełnosprawnych	Starostwo Powiatowe, Rada Pożytku Publicznego	budżet Powiatu	
		e) Podnoszenie kwalifikacji pracowników w zakresie obsługi osób niepełnosprawnych i podniesienie jakości oferowanych usług	PCPR, Starostwo Powiatowe, Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności	budżet realizatorów	

Źródło: Opracowanie własne

7. Efekty działań

Wszystkie podejmowane działania w ramach realizowanego Programu mają doprowadzić przede wszystkim do zapobiegania marginalizacji osób niepełnosprawnych oraz zwiększenia świadomości w kwestii przysługujących praw. Ponadto, ważne by problemy osób niepełnosprawnych były rozpowszechniane w społeczności lokalnej. Zwiększenie świadomości trudności, z którymi spotykają się osoby niepełnosprawne przyczyni się do zapobiegania wykluczeniu społecznemu. Akceptacja ze strony społeczeństwa pozytywnie wpłynie na samopoczucie osób niepełnosprawnych oraz przyczyni się do chęci włączenia się w funkcjonowanie społeczeństwa. Przy realizacji Programu, należy pamiętać, że najważniejsze jest ułatwienie dostępu do rehabilitacji zawodowej. Możliwość realizowania się na wszystkich płaszczyznach jest najcenniejszą wartością, która jest w stanie odbudować poczucie własnej wartości, a także zmniejszyć poczucie bezradności czy niemocy. W konsekwencji, poprawie ulegnie sytuacja materialna osób zdolnych do podjęcia zatrudnienia. Wyrównanie szans w zakresie spędzania wolnego czasu, ze szczególnym uwzględnieniem dostępu do obiektów kulturalnych czy sportowych jest kolejnym ważnym aspektem przyczyniającym się do poprawy jakości życia. Eliminacja barier architektonicznych czy umożliwienie samodzielnego życia w środowisku przyczyni się do zwiększenia motywacji na podjęcie działań poprawiających aktualne niekorzystne aspekty. Uwzględniając sytuację osób niepełnosprawnych, należy również skupić się na niepełnosprawnych dzieciach. Tworzenie klas integracyjnych zwiększy już wśród najmłodszych tolerancję oraz akceptację osób z dysfunkcjami, dzięki czemu nie powstanie dysproporcja pomiędzy najmłodszymi niepełnosprawnymi a sprawnymi dziećmi, co wpłynie na poczucie własnej wartości i zwiększy szanse równego startu w dorosłość. Warto podczas realizowanych zadań skupić się na rodzicach dzieci niepełnosprawnych. Zwiększenie świadomości na temat danej dysfunkcji, podniesienie wiedzy rodziców w zakresie pomocy, to tylko niektóre aspekty, których poruszenie przyczyni się do poprawy sytuacji osób niepełnosprawnych.

8. Wskaźniki realizacji celu Programu

Wskaźniki umożliwiają weryfikowanie efektywności podejmowanych działań i usprawniają zarówno bieżące działania w ramach Programu, jak i przyczyniają się do zaplanowania kolejnych działań:

- liczba osób niepełnosprawnych dorosłych i dzieci,
- liczba kampanii informacyjnych, szkoleń, warsztatów, informatorów, itp.
- liczba osób niepełnosprawnych objętych świadczeniami pomocy społecznej,
- liczba imprez o charakterze sportowym, kulturalnym, rekreacyjno-turystycznym z możliwością uczestnictwa osób niepełnosprawnych,
- liczba osób niepełnosprawnych korzystających z dofinansowań,
- liczba obiektów użyteczności publicznej pozbawionych barier,
- liczba osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP jako bezrobotne, poszukujące pracy,
- liczba zatrudnionych osób niepełnosprawnych.

9. System monitoringu

Realizacja *Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim na lata 2016-2021* w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim powinna obligatoryjnie odbywać się w oparciu o monitoring. Okresowe oraz roczne sprawozdania, a także zestawienia opracowane przez Powiatowy Urząd Pracy, umożliwią bieżące analizowanie sytuacji zawodowej osób niepełnosprawnych.

Monitoring rehabilitacji społecznej, to przede wszystkim obserwacja podejmowanych działań w obszarach: organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, edukacyjnych i społecznych zmierzających do osiągnięcia możliwie jak największego poziomu funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej osób niepełnosprawnych. Monitoring odbywać się będzie w oparciu o dane statystyczne związane z funkcjonowaniem osób niepełnosprawnych, udostępnione przez Ośrodki Pomocy Społecznej znajdujące się na terenie Powiatu Jarosławskiego, Powiatowy Urząd Pracy w Jarosławiu, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Jarosławiu, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Zakłady Opieki Zdrowotnej, instytucje i organizacje znajdujące się na terenie Powiatu.

Monitorowanie będzie się odbywać na podstawie wskaźników, a także w oparciu o informacje uzyskiwane na temat poszczególnych działań. Program należy również modyfikować i dostosowywać do zmieniających się warunków otoczenia. Monitorowanie będzie trwało przez cały okres trwania Programu.

10. Źródła finansowania

Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych w Powiecie Jarosławskim będzie finansowany ze środków:

- Unii Europejskiej,
- Urzędu Wojewódzkiego,
- Powiatu Jarosławskiego,
- Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Funduszu Pracy,
- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie,
- Ośrodków Pomocy Społecznej,
- Samorządu gmin,
- Subwencji oświatowej,
- Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej,
- i innych.

11. Ewaluacja Programu

Badanie zasadności wyznaczonych działań w ramach *Programu Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych* wymaga oceny przy zastosowaniu konkretnych kryteriów. Ewaluacja przyczyni się do ulepszenia podejmowanych działań w najbliższych latach, a także zmodyfikuje dotychczasowe przedsięwzięcia. Ocena wiąże się z oszczędnością – pieniędzy, czasu i przede wszystkim zasobów ludzkich.

Ewaluacja powinna zostać przeprowadzona rok po wprowadzeniu Programu, rok oraz dwa lata po jego zakończeniu. Umożliwi to zestawienie sytuacji wyjściowej z sytuacją, która będzie miała miejsce po wprowadzeniu konkretnych działań. Do przeprowadzenia ewaluacji zostaną wykorzystane metody jakościowe oraz ilościowe:

- analiza materiałów zastanych – danych statystycznych,
- przeprowadzenie wywiadów z pracownikami instytucji świadczącymi pomoc osobom potrzebującym, a także wywiady z osobami niepełnosprawnymi,
- ankiety przeznaczone dla społeczności lokalnej.

Spis tabel

Tabela 1. Stopnie niepełnosprawności oraz odpowiadające im orzeczenia	8
Tabela 2. Cele złożenia wniosku o ustalenie niepełnosprawności w Powiatowym Zespole Orzekania o Niepełnosprawności w 2015 roku osób przed 16 rokiem życia	10
Tabela 3. Liczba i cel złożonych wniosków o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności Osoby po 16 roku życia w 2015 roku	11
Tabela 4. Liczba wydanych orzeczeń zaliczających do niepełnosprawności w Powiecie Jarosławskim w latach 2010-2015	12
Tabela 5. Liczba wydanych orzeczeń niepełnosprawności osobom dorosłym w Powiecie Jarosławskim w latach 2010-2015 wg stopnia niepełnosprawności	12
Tabela 6. Liczba wydanych orzeczeń niepełnosprawności osobom dorosłym w Powiecie Jarosławskim w latach 2010-2015 wg wieku	12
Tabela 7. Liczba wydanych orzeczeń niepełnosprawności osobom dorosłym w Powiecie Jarosławskim w latach 2010-2015 wg wykształcenia	13
Tabela 8. Liczba wydanych orzeczeń niepełnosprawności osobom dorosłym w Powiecie Jarosławskim w latach 2010-2015 wg zatrudnienia	13
Tabela 9. Liczba wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, stopnia niepełnosprawności, wieku, płci wykształcenia i zatrudnienia. Osoby przed 16 rokiem życia w 2015 roku	15
Tabela 10. Liczba wydanych orzeczeń osoby powyżej 16 roku życia według przyczyn niepełnosprawności, stopnia, płci w 2015 roku.....	16
Tabela 11. Bezrobocie w Powiecie Jarosławskim w latach 2013-2015	17
Tabela 12. Dofinansowanie ze środków PFRON realizowane przez Powiat Jarosławski w latach 2013-2015.....	21
Tabela 13. Realizacja programu „Aktywny samorząd”	23
Tabela 14. Liczba osób pobierających świadczenia z tytułu niepełnosprawności w Ośrodkach Pomocy Społecznej według Ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych w latach 2013 – 2015 – Powiat Jarosławski.....	24
Tabela 15. Liczba osób pobierających świadczenia z tytułu niepełnosprawności w Ośrodkach Pomocy Społecznej według Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej w latach 2013 – 2015 – Powiat Jarosławski	25
Tabela 16. Program działań na rzecz osób niepełnosprawnych na lata 2016 -2021	32

Spis wykresów

Wykres 1. Powody składania wniosków w 2015 roku przez osoby powyżej 16 roku życia.....	11
Wykres 2. Struktura osób niepełnosprawnych wg stopnia niepełnosprawności w 2015 roku. 14	
Wykres 3. Zestawienie osób powyżej 16 roku życia z określonym stopniem niepełnosprawności pod względem zatrudnienia w latach 2013-2015	14
Wykres 4. Udział dzieci niepełnosprawnych w społeczności osób z orzeczoną niepełnosprawnością w 2015 roku.....	16
Wykres 5. Osoby niepełnosprawne zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Jarosławiu w latach 2013-2015.....	18
Wykres 6. Niepełnosprawne kobiety zarejestrowane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Jarosławiu w latach 2013-2015.....	18
Wykres 7. Rehabilitacja zawodowa osób niepełnosprawnych	22
Wykres 8. Liczba wszystkich osób korzystających z pomocy Ośrodków Pomocy Społecznej według Ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych na terenie Powiatu Jarosławskiego w latach 2013-2015.....	25
Wykres 9. Liczba wszystkich osób korzystających z pomocy Ośrodków Pomocy Społecznej według Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej na terenie Powiatu Jarosławskiego w latach 2013-2015.....	26